

Medyada Deprem Olgusu: 6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleri Örneği

Erdi Demir¹

Öz

Bu çalışmanın konusu medyada 6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleriyle ilgilidir. Deprem, yer kabuğu içinde meydana gelen kırılmalar sonucu oluşan ani sarsıntılardır. Fiziksel ve jeolojik yönü dışında toplumsal etkileri daha ağır basan depremler, insanların mekanla kurdukları doğal ilişkilere de ışık tutmaktadır. Bu bağlamda depremlerin toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini medya üzerinden okumak fikri anlamlı görünmektedir. Bu çalışmada 6 Şubat 2023 Büyük Hatay ve Kahramanmaraş Depremleri örnekleme üzerinden Türk medyasında deprem olgusunun nasıl temsil edildiği, medyada depremin nasıl sunulduğu incelenmiştir. Çalışmada söylem analizi araştırma deseninin olanaklarından yararlanılarak Türk medyasında yer alan Hürriyet, Milliyet, Sabah, Sözcü, Posta, Yeni Şafak ve Türkiye Gazetelerinde deprem haberleri analiz edilmiştir. Bulguların analizinde gazete haberlerinin anlam ve içerikleri belirleyici olmuştur. Bu bağlamda gazete manşetlerinin anlam ve biçimlerine göre kavramlar, temalar ve üst temalar oluşturulmuştur. Belirlenen üst temalar altında kategorize edilen haber başlıkları ise sosyolojik bağlamda yorumlanarak özetlenmiştir. Bulgu olarak deprem haberlerinin yardım çalışmalarına katkı sağlama, toplumsal duyarlılığı artırma, iletişimin hızlanması ve yapı güvenliği ön plana çıkarma gibi işlevlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Hatay, İletişim, Kahramanmaraş, Medya

Earthquake Phenomenon in the Media: The Case of the February 6, 2023 Hatay and Kahramanmaraş Earthquakes

Abstract

The subject of this study is related to the February 6, 2023 Hatay and Kahramanmaraş Earthquakes in the media. Earthquakes are sudden tremors that occur as a result of fractures in the earth's crust. Apart from the physical and geological aspects, earthquakes, whose social effects outweigh, also shed light on the natural relationships that people establish with space. In this context, the idea of reading about the effects of earthquakes on social life through the media seems to be meaningful. In this study, it was examined how the earthquake phenomenon is represented in the Turkish media and how the earthquake is presented in the media based on the sample of the February 6, 2023 Great Hatay and Kahramanmaraş Earthquakes. In the study, earthquake news in Hürriyet, Milliyet, Sabah, Sözcü, Posta, Yeni Şafak and Türkiye Newspapers in the Turkish media were analyzed by using the possibilities of discourse analysis research pattern. The meaning and contents of newspaper news were decisive in the analysis of the findings. In this context, concepts, themes and top themes have been created according to the meanings and forms of newspaper headlines. The news headlines categorized under the determined top themes are summarized by interpreting them in a sociological context. As a result, it was understood that earthquake news has

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı

e-posta / e-mail: edemir.akdeniz@gmail.com, ORCID No:0000-0003-3227-5984.

functions such as contributing to relief efforts, increasing social sensitivity, accelerating communication and highlighting building safety.

Keywords: Communication, Earthquake, Hatay, Kahramanmaraş, Media

1. GİRİŞ

Deprem, yer kabuğunun içinde meydana gelen kırılma ve parçalanmalar sebebiyle oluşan ve bir anda büyük enerji boşalmaları sebebiyle gelişen sarsıntı ve dalgalanmalardır. Sadece bir jeolojik bir olay olarak düşünülmemesi gereken depremler, tarih boyunca insanların mekân ve doğa ile kurmuş oldukları ilişkilerin birer yansıması niteliğinde değerlendirilebilmektedir. Yıkıcı etkisi, psikolojik ve davranışsal etkileri sebebiyle de insan yaşamında önemli bir yere sahip olan depremler toplumsal yaşamın sosyal bir gerçeği niteliğinde olmuştur.

Türkiye'nin üzerinde bulunduğu coğrafi konumu sebebiyle bir deprem bölgesi olduğu bilinmektedir (Aytekin, 2012). Sosyal bir felaket olarak da anılan depremler, insanların yaralanma ve ölümlerine yol açabilmesi, maddi ve manevi tahribata sebep olması yönüyle çok boyutlu mücadele ve iş birliği gerektiren bir alandır (Krep, 1984). Kaldı ki Türkiye'nin yaklaşık %90'nının deprem kuşağında yer alıyor olması depremle mücadele, toplumsal duyarlılık, kolektif bilinç ve toplumsal hafıza gibi olguların da gündeme gelmesini sağlayabilmektedir. Bu bakımdan depreme karşı hazırlıklı olma, toplumsal bilincin artırılması ve mücadele stratejilerinin geliştirilmesi bağlamında medya ve iletişim araçlarının büyük önemi bulunmaktadır (Soydan, 2014; Argın, 2023; Şahin ve Demirbilek, 2023). Medya araçları vasıtasıyla hem dezenformasyonla mücadele sağlanabildiği gibi hem de hızlı ve etkin bir şekilde deprem konusundaki gelişmelerden haberdar olunabilmektedir (Anar, 2021). Depremin yaşandığı bölgelerin yoğunluğu, risk ve afete maruz kalan birey sayısı da göz önüne alındığında sosyal medya platformları, gazeteler, paylaşım siteleri ve enformasyonun üretildiği dijital mecralar önem kazanmaktadır. Bu çalışmada, Türk medyasında deprem haberlerinin içerik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Örneklem olarak ise 6 Şubat 2023 büyük Hatay ve Kahramanmaraş Deprem haberleri seçilmiştir. Bu itibarla deprem olgusunun medyada ne şekilde kurgulandığı, medyada depremlerin nasıl temsil edildiği ve depreme karşı nasıl bir bakış açısının oluşturulduğu ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Depremle ilgili yapılan haberlerin sınırlılığı; 2023 Şubat ayı ile 2024 Kasım ayları arasını kapsamıştır. Araştırmada Milliyet Gazetesi'nden 23, Türkiye Gazetesi'nden 4, Yeni Şafak Gazetesi'nden 8, Hürriyet Gazetesi'nden 17, Sabah Gazetesi'nden 16, Sözcü Gazetesi'nden 19, Posta Gazetesi'nden 11 olmak üzere toplamda 98 adet haber analiz edilmiştir.

Türkiye gibi yakın geçmişte 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi (Sabuncuoğlu vd., 2003; Genç, 2008; Kolukırmık ve Tuna, 2009; Altun, 2016; Yazıcıoğlu, ve Aktel, 2024), 2011 Van Depremi (Sakarya ve Güneş, 2013; Alaeddinoğlu vd., 2016; Suvat ve Erdoğan, 2024) ve 6 Şubat 2023 Büyük Hatay ve Kahramanmaraş Depremleri (Arslan, 2023; Erdoğan, 2023; Duruel, 2023; Demir, 2023; Şipal, 2023; Giyik, 2024) gibi acı tecrübeler yaşamış bir ülkede depremin olası etkileri ve sosyolojik boyutunun analiz edilmesinin anlamlı ve değerli olduğu değerlendirilmektedir. Öyle ki 6 Şubat 2023 Büyük Hatay ve Kahramanmaraş Depremlerinde Türkiye'nin 11 ili 62 ilçesi ve 10 bin 190 köyünde yıkıma yol açmış, çok sayıda insan hayatını kaybetmiş ve yaralanmıştır (Erdoğan, 2023: 721). Depremle birlikte çok sayıda bina ve ev yıkılmış, ağır maddi hasarla kullanılmaz hale gelen binlerce konut için yıkım kararı alınırken çok sayıda birey için barınma, eğitim, gıda güvenliği, halk sağlığı, iş, tüketim vb. birçok sosyal sorunlar ortaya çıkmıştır.

Bununla birlikte yurt dışında yapılan incelemelerde ise; Zarqa (2013) doğal afetlerin medyada temsili konusunda medya araçlarının toplumsal gerçekliği yansıtmaya çalışırken duygusal çekiciliği; görsel argümanlar, arama ve kurtarma faaliyetleri gibi unsurlarla ilgi uyandırdığını belirtmiştir. Bunun yanında Zarqa (2013) doğal afetler sonrası oluşan toplumsal heyecan ve endişeyle birlikte dikkat çekici şekilde içeriğin sunulması farkındalık yaratıldığını belirtmiştir.

Boykoff ve Boykoff (2004) medyanın inşa edici, düzenleyici rolüne atıfta bulunarak önyargıları kırma mekanizması olarak medyanın haber içeriğini bir meta olarak sunduğunu ifade etmiştir. Ayrıca medyanın gündem belirleme etkisinin bulunduğunu belirten Boykoff ve Boykoof (2004), gündemlerin ekonomik iş birliği gruplarının siyasal ve finansal çıkarlara hizmet ettiğini ifade etmiştir.

Leitch ve Bohensky (2014) 2006-2010 yılları arasında Avustralya medyasında doğal afetlerin temsil edilme noktasında medyanın dayanıklılık kavramına vurgu yapmıştır. Bu bağlamda medya araçları toplumları doğal afetler konusunda daha dirençli hale getirebilmekte, kolektif bilincin uyanmasını sağlayabilmektedir. Bunun yanında medyada yoksunluk söyleminin ağır bastığını belirten araştırmacılar, deneyim paylaşımının, küresel ve işlevsel bir afet yönetimi açısından elzem olduğunu belirtmişlerdir.

Nayar (2012) korku, panik, yangın, deprem, can kaybı ve birçok trajedinin medyada temsil edilmesinin bir politikası ya da sözleşmesi olup olmadığını sorgulamış, medyanın sorumlu veya suçlu tutmaktan öte çözümler, arayışlar ve mücadele yöntemleri bağlamında kolektif bir afet iletişiminin oluşturulmasında önemli bir işlevi yerine getirdiğini aktarmıştır. Vevea vd. (2011) doğal afetlerin medyada temsili konusunda medyanın iyileştirici, koordine edici ve pozitif etki yaratma gücüyle kriz yönetimi açısından önemine dikkat çekmiştir. Dolayısıyla medya araçlarının depreme karşı mücadele stratejilerinin geliştirilmesinde ve toplumsal bilincin tesis edilmesine önemli bir işleve sahip olduğu değerlendirilmiştir.

2. DEPREM: İNSAN VE MEKAN İLİŞKİSİNİN DOĞASI

Deprem, fiziksel karakteristikleri bakımından bir doğa olayı, fiziksel ve jeolojik bir hadise olarak tarif edilebilir. Depremlerin meydana geldiği bölge, nüfus yoğunluğu, toplumsal yapısı ve riskler bakımından da insanın mekanla kurduğu ilişkiyi resmedebilmektedir. Depremler her ne kadar fiziksel ve jeolojik bir doğa olayları olarak görülse de insan yaşamı, insan psikolojisi ve mücadele bakımından sosyolojik bir deseni bulunan toplumsal bir hadise olarak okunabilir.

Dünyanın birbirinden farklı ve birçok yerinde depremler meydana gelebilmektedir. Azerbaycan'da Ghassabi ve Zare-Farashbandi (2015), Japonya'da (Harada vd., 2015), Şili'de (Barrientos ve Ward, 1990) büyük depremler bu yıkıcı depremler örnek verilebilir. Depremler sebebiyle yıkılan binalar, işyerleri, evler insan ve mekan ilişkisini daha çok ön plana çıkarabilmektedir. Öyle ki bireylerin doğal yaşam alanları, yaşadıkları konutlar, konutların iklim, ekosistem ve kültürel değerler bağlamında inşa edilmesi, konutlar inşa edilirken kullanılan malzemeler ve konutların depreme karşı dayanıklılığı gibi unsurlar insanın mekanla kurmuş olduğu ilişkinin en yalın halini yansıtabilmektedir. Bu düşüncenin yanında yeni beğeni, kullanım ve alternatif yaşam biçimlerine uygun olarak inşa edilen yüksek katlı kentsel yapılar, bireylerin gündelik yaşam pratiklerini, tüketim, aile ve yaşam tarzları üzerinde etkili olabilmektedir (Göközkut, ve Somuncu, 2019).

Modern kentsel belleğin hafızasına uygun olarak inşa edilen bazı yapılar mekânsal ve kültürel ayrışmaya sebep olabilmektedir (Bayraktutan vd., 2016; Şahin ve Gürçan, 2021). Kimi durumlarda kentsel mekanın dönüşümü konut dokusuna da uygun gerçekleşmemektedir (Arıkan ve Gökmen, 2016; Ballice vd., 2022). Sosyolojik bağlamda bir statü göstergesi niteliğinde kabul gören yüksek katlı yapıların depreme dayanıklı mı yoksa dayanıksız mı olduğu sorusu bu bağlamda değer kazanmaktadır. Bu çerçevede inşa edilen konutların, konut yapı ve tiplerinin sosyolojiden uzak olmadığı söylenebilir. Toplum ve çevre duyarlılığı, sürdürülebilirlik, kolektif ekolojik bilinç ve imar barışı gibi kavramların medyada nasıl ve ne ölçüde karşılık bulduğu deprem haberlerinin analizi bakımından önem arz etmektedir. Konut yapılacak zemin, konut malzemeleri, konut tipi insanın mekana ve doğaya bakış açısını yansıtan önemli araçlardır.

Türkiye gibi aktif fay hatlarının etkin olduğu ve yakın tarihte de büyük yıkıcı depremlere maruz kalmış bir ülkede depremin önemli bir sosyal problem olduğu düşünülmektedir. Maddi ve manevi hasara sebep olması, yıkıcı etkisi, sonrasında insan psikolojisi üzerindeki etkisi göz önüne alınırsa deprem konusunda Türkiye'nin sistematik bir strateji ve eylem planına ihtiyacı olduğu değerlendirilmektedir.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada 6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleri örnekleme bağlamında Türk mediasındaki deprem olgusunun nasıl sunulduğu, deprem olgusunun medyada nasıl temsil edildiği irdelenmiştir. Depremlerin yaşatmış olduğu acı tecrübeler ışığında Türkiye'nin hali hazırda deprem kuşağında yer alan bir ülke olması bu çalışmayı anlamlı kılabilir. Bu çalışmada söylem analizi araştırma yönteminin olanaklarından yararlanılarak Türk mediasında yer alan yedi ulusal gazetenin Hürriyet, Milliyet, Sabah, Sözcü, Posta, Yeni Şafak ve Türkiye Gazetelerinde 6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Deprem haberleri analiz edilmiştir.

Söylem analizi, dil bilim, sosyoloji, antropoloji, tarih, edebiyat, eğitim ve sağlık bilimleri gibi birçok disiplinde tercih edilebilen bir tekniktir (Kress, 1990). Van Dijk (2009) söylem analizi yaklaşımında dil, sadece anlam ifadelerinden ibaret değildir. Nitekim dil, toplumsal güç ilişkileri norm ve ideolojiler üretebilmektedir. Dille toplumsal iktidar ilişkileri daha görünür ve anlamlı kılınabilmektedir. Söylem analizinde amaç; bireylerin söylemlerinin altında yatan ana nedenin ortaya çıkarılmasıdır (Günbayı, 2020). Söylem analizi araştırma deseninde kim söylüyor? sorusu yerine kim, ne söylüyor veya ne anlatmak istiyor? sorusunun cevabı aranmaktadır. Söylem analizi nitel araştırma deseninde bireysel görüşme dokümanları ya da söylemi yansıtan dokümanların verileri söylemi inşa edebilmektedir. Bireylerin, görüşmecilerin veya dokümanların ait olduğu toplumsal küme, politik görüş, dünya görüşü ve yaşam tarzına ilişkin artifaklar söyleme yansıyabilmektedir.

Çalışmanın veri setleri; 2023 Şubat ayı ile 2024 Kasım ayları arasını kapsamıştır. Araştırmada Milliyet Gazetesi'nden 23, Türkiye Gazetesi'nden 4, Yeni Şafak Gazetesi'nden 8, Hürriyet Gazetesi'nden 17, Sabah Gazetesi'nden 16, Sözcü Gazetesi'nden 19, Posta Gazetesi'nden 11 olmak üzere toplamda 98 adet haber analiz edilmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları; ulusal basında yer alan yedi gazete ile sınırlandırılmıştır. Yerel basın ve televizyon haberleri çalışmaya dahil edilmemiştir. Dolayısıyla çalışmanın veri setleri Şubat 2023- Kasım 2024 tarihleri arasındaki yayımlanan 98 adet haberle sınırlıdır.

Araştırmada farklı ideolojik yönelimleri temsil eden 7 farklı ulusal gazete seçilmiş olup, incelemede amaçlı örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Seçilen gazeteler; Hürriyet (merkez), Milliyet (merkez), Posta (merkez), Sabah (iktidar yanlısı), Yeni Şafak (iktidar yanlısı ve muhafazakâr) Türkiye (iktidar yanlısı ve muhafazakâr), Sözcü (muhalif) gazeteleridir. Çalışmada her bir haber metni analiz birimi olarak benimsenmiştir. Haberlerin hem manşetleri hem de haber içerikleri söylem analizi bağlamında incelenmiştir. Köşe yazıları ve yorum yazıları, öznel ifadeler içerdiğinden araştırma kapsamına alınmamıştır. Haberler gazetenin çevrim içi arşivleri ile dijital içerikleri üzerinden erişilerek seçilmiştir.

Bu çalışmada deprem gibi bir toplumsal travmanın medya tarafından farklı söylemlerle incelenen bir toplumsal gerçeklik olduğu düşünülmektedir. Nitekim medya sadece deprem haberlerini aktaran bir araç değil, aynı zamanda manşet, tepki, görseller ile birlikte toplumsal algıyı şekillendiren bir karaktere sahiptir. Söylem analizi vasıtasıyla farklı ideolojik yönelimlerin temsili, deprem olayının çok katmanlı yapısının temsili, toplumsal belleğin inşası sağlanabilmektedir. Söylem analizi, ideolojik farklılıkların anlaşılabilmesi, zaman içindeki söylemsel değişim ve gelişimlerin okunabilmesi noktasında işlevsel bir yöntemdir.

Bu incelemede medya, ideoloji ve afet üçgenine ilişkin afet temsillerinin ideolojik farklılıklarının anlaşılabilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında 2023 Şubat'tan 2024 Kasım'a kadar söylemin anlamsal dönüşümü, zamansal evriminin yansıtılması hedeflenmiştir. Medya çeşitliliği üzerinden politik ve kültürel farklılıkların temsillerinin de bu itibarla anlaşılması sağlanabilir. Bu bakımdan çalışmayla toplumsal bellek ve medya ilişkisinin nasıl yapılandırıldığı, depremin bireylerin ve toplumun anlam dünyasında hangi metaforlarla temsil edildiği, anlam kazandığı anlaşılabilir.

4. BULGULARIN ANALİZİ

Bulguların analizinde gazete haberlerinin anlam ve içerikleri belirleyici olmuştur. Bu bağlamda gazete manşetlerinin anlam ve biçimlerine göre kavramlar, temalar ve üst temalar oluşturulmuştur. Belirlenen üst temalar altında kategorize edilen haber başlıkları ise sosyolojik bağlamda yorumlanarak özetlenmiştir. Haberlerin anlam ve içerik yönünden kategorize edilmesi hem haberlerin hem de haber içeriğinin üretildiği gazetelerin kültürel, anlamsal ve ideolojik olarak kıyaslanabilmesi açısından önemlidir. Medya ve iletişim çalışmaları, dil bilim, sosyoloji, edebi metin incelemeleri ve eğitim bilimleri gibi birçok disiplinde tercih edilen bu yaklaşım farklı ve zengin bakış açılarının gelişmesini sağlayabilmektedir.

İncelemede haberlerde yer almış kavram, ifade başlık ve metaforlar ve dil incelenmiştir. Haberlerde tekrar edilen ifadeler ve vurgu belirlenmiş, bu ifadelerden temalar üretilmiştir. Temalar sonrasında üst temalara ayrılarak ideoloji, iktidar ve medya temsili bağlamında sosyolojik bağlamda yorumlanmıştır. Analizde sorumluluk ve suçlama biçimleri, kurtarıcı otorite ve devlet söylemi, ekonomik maliyet söylemi, toplumsal dayanışma söylemleri olarak temalara ayrılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Bulgular

Gazete	Ön Plana Çıkan Söylem	Suçlama ve Sorumluluk	İdeolojik İşlev
Sabah(İktidara Yakın) Yeni Şafak (İktidara Yakın ve Muhafazakar) Türkiye(İktidara Yakın ve Muhafazakar)	Asrın Felaketi Devlet tüm imkanlarıyla sahada	Doğa Olayı Kader Mimar Mühendis Müteahhit Yapı Şirketleri	İktidarın Toplumsal Meşruiyetini Güçlendirme Toplumsal Rızayı Sağlama
Posta (Merkez Medya) Hürriyet (Merkez Medya) Milliyet (Merkez Medya)	Birlik ve Beraberlik Yaralar Sarılıyor Suçlular yargıya hesap veriyor	Ortak toplumsal ve sistematik sorumluluk	Ulusal birlik çağrısı Yeniden kalkınma söylemi
Sözcü (Muhafif)	İhmalin bedeli ağır oldu Sorumlular nerede	Devlet Siyasal iktidar	Muhafif halkçı söylem hesap verebilirlik

5. DRAMATİK HABERLER: ROMANTİK VE DUYGUSAL MESAJLAR

6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleriyle ilgili gazetelerin yapmış oldukları haberler incelendiğinde genel itibarıyla insanların yaşamış oldukları çaresizlikler, ölüm, korku, heyecan, panik ve depremin psikolojik etkilerinden bahsedildiği görülebilmektedir. Deprem sebebiyle hayatını kaybeden insanların yaşadıkları acı ve hüznün bu tür haberlerin dramatik biçime dönüşmesini sağladığı gibi duygusallık üzerinden haberlerin inşa edildiği görülebilmektedir. “Duygu seli”, “acılı bekleyiş”, “panik”, “korku filmi”, “mucize”, “deprem mezarlığı”, “kan donduran görüntü”, “sevinç gözyaşları”, “sesi mi duyan var mı?” bağlamında toplumsal heyecan ve panik yüklü ifadeler tercih eden kimi gazetelerin tiraj kaygısıyla ilgi çekebilmek adına bu tür ifadeler kullandığı değerlendirilmektedir. Erdoğan (2006) dram içeren haberlerin çoğu zaman olumlu ve pozitif gelişmelere karşı daha fazla haber değerine sahip olduğunu belirtmiş, kaza, felaket ve afet

haberlerinin bu bakımdan önemli olduğunun altını çizmiştir. Aşağıda 6 Şubat depremleriyle ilgili haberler ve haberlerin tarihleri paylaşılmıştır;

Depremzedelere giden yardımlardan çıkan notlar duygulandırdı (Milliyet, 24.03.2023)

6 Şubat binlerce patili dostu' da vurdu: Deprem bölgesindeki hayvanlar hâlâ yardıma muhtaç (Türkiye, 06.02.2024)

Hatay'da son durum havadan görüntülendi! Korkunç görüntüler (Sözcü, 10.02.2023).

Depremde ölen Hataysporlu Christian Atsu'nun eşi: 'Şok oldum, inanmak zor...' (Hürriyet, 16.08.2023)

Korku filmi değil, deprem anı! Hatay'ın yıkıldığı 6 Şubat'tan yeni görüntüler (Türkiye, 29.01.2024)

Kahramanmaraş ve Hatay'da peş peşe mucize yaşandı (Sözcü, 17.02.2023)

Hatay parça parça yıkıldı: Bir milyon kişi şehri terk etti (Yeni Şafak, 01.03.2023)

Deprem mezarlıklarında duygu dolu bayram ziyareti (Sabah, 10.04.2024)

Depremde yıkılan Rönesans Rezidans'ta kalan kızı ve torunundan 6 aydır haber alamıyor (Milliyet, 12.08.2023)

Deprem sonrası Hatay'dan gelen görüntüler kan dondurdu (Sözcü, 06.02.2023)

Depremde sevdiklerini kaybeden kadın mezarlıktan ayrılamıyor (Sözcü, 31.07.2023)

Depremin 86. saatinde gelen Mucize... Ayşegül enkaz altından kurtarıldı (Hürriyet, 09.02.2023)

Kahramanmaraş'ta korkutan deprem! (Milliyet, 26.07.2023)

Depremin yıktığı 7 ilde 85 doktor öldü (Sözcü,15.02.2023)

Depremde eşi, kızı ve komşularını kaybetti! Ölenlerin anısına bu konteyneri açtı (Milliyet, 15.08.2023)

Deprem bölgesinde uyuz vakalarında korkutan artış (Sözcü, 02.03.2023)

Kızı ve torunundan 6 aydır haber alamıyor: Bir kemik parçası dahi bizler için önemli (Milliyet, 12.08.2023)

Kahreden haber: Beşiz çocuklardan 4'ü hayatını kaybetti (Sözcü, 07.02.2023)

Deprem sonrası cenazesi her yerde aranıyordu! Gaziantep'ten Adana'ya uzanan kahreden son (Milliyet,09.08.2023)

Hatay'da deprem mezarlığı... Numarayla gömüyorlar (Sözcü, 10.02.2023)

Ekseni kayan bina mahallede korku yarattı! Evler boşaldı (Milliyet, 09.08.2023)

Hatay Voleybol Takımı'nın dört sporcusu daha depremde hayatını (Sözcü, 15.02.2023)

Enkaz kent Hatay'da buruk mezuniyet! 'Hepimizi çok yaraladı' (Milliyet, 09.08.2023)

Sesimi duyan var mı? (Milliyet, 06.08.2023)

Hatay depreminde 6 çocuğunu kaybetti! Kahreden sözler: 6 Şubat, büyük oğlumun doğum günüydü (Posta, 06.02.2024)

Umut dolu bekleyiş ve sevinç gözyaşları: Enkazdan mucize kurtuluşlar! 122. saatin mucizesi Menekşe Teyze (Hürriyet, 07.02.2023)

Deprem bölgelerinde salgın hastalık incelemesi (Sözcü, 04.03.2023)

Yakınlarından umutlu bir haber bekliyorlar (Milliyet, 06.08.2023)

Deprem anında yaşadığı korku dünyasını kararttı (Milliyet, 28.07.2023)

Haluk Levent, depremzede çiftin düğününe katıldı: İlk kez eğlendik (Milliyet, 25.07.2023)

Asrın felaketi hayallerini çaldı! Depremden sadece 2 gün önce paten istemişti (Milliyet, 20.07.2023)

26 saat sonra gelen mutluluk! 2 çocuk enkazdan sağ olarak kurtarıldı (Hürriyet, 07.02.2023)

52 saat sonra kurtarıldı, sevinç gözyaşları döktü (Hürriyet, 08.02.2023)

Depremde 9. gün... Umut dolu bekleyiş ve sevinç gözyaşları: Peş peşe mucize haberleri... (Hürriyet, 11.02.2023)

6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleriyle ilgili yapılan haber manşetlerine bakıldığında; Milliyet, Hürriyet, Sabah, Sözcü, Yeni Şafak, Türkiye ve Posta gibi gazetelerin depremde yaşanan toplumsal endişe ve hüznü duygu yüklü ve romantik ifadelerle betimlediği ve tanımladığı görülebilmektedir. “Saatler sonra gelen mucize”, “sevinç gözyaşları”, “buruk mezuniyet” ve “duygu dolu bayram” ziyareti gibi betimleme ve romantik ifadeler yaşanan toplumsal gerçekliğin farklı şekilde sunulduğunu yansıtmaktadır. Demir ve Oklu Yıldırım (2023) bu tür romantik ifadelerin gazete manşetlerinde kullanılmasının ilgi çekmek, toplumsal bir heyecan ve katılım oluşturmak, okuyucunun anlam dünyasına girmek ve ilgi uyandırabilmek amacıyla yapılan bir teknik olduğunu belirtmişlerdir. Nitekim toplumsal gerçekliğin dramatize edilerek okuyucuya sunulması bu tür haberlerde kullanılan tekniklerdendir (Vural vd., 2022). Bu tür popülist ve romantik söylemin arkasında büyük kitlelerce deneyimlenmiş toplumsal bir gerçeklik yatmaktadır. Duygusal temalı deprem mesajlarının genelinde açıklama ve bilgilendirme amacı yattığı söylenebilir. Ayrıca korku, heyecan ve panik unsurlarının daha ön planda tutulduğu içeriklerde tehlikeyi anımsatmak ve olası bir riske karşı teyakkuza geçmek gibi amaçların güdüldüğü düşünülmektedir. Haberlerde dikkat çeken unsurlar; mucize, sevinç gözyaşları, korku, asrın felaketi, deprem mezarlığı ve kahreden ölüm gibi ifadeler olduğu şeklinde açıklanabilir.

Haber içeriklerinde muhafazakâr ve hükümet yanlısı gazetelerde (Sabah, Türkiye, Yeni Şafak) depremin yıkıcı etkisi göz önüne serilirken depremin sorumluluğunun doğallaştırıldığı ve evrensel bir doğa olayı olduğu aktarılmıştır. Bu doğrultuda dinsel ve milliyetçi ideoloji ile iktidar söylemi arasında bir uzlaşma köprüsü dikkat çekmiştir. Hürriyet ve Milliyet gibi merkez medya gazetelerinde ise daha yapıcı, onarıcı, milli birlik ve dayanışma söylemi egemendir. Bu noktada bir tür ulusal birlik söylemi ve toplumsal dayanışma söylemi dikkat çekicidir. Muhalif medyanın

örneği olarak Sözcü Gazetesinde ise ihmal, sorumluluk ve depremin yıkıcı etkisiyle halkçı-muhafız söylem ve dayanışma çağrısı haberleri ön planda olmuştur.

6. YAPICI VE ONARICI NİTELİKLİ HABERLER: DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA

6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleriyle ilgili en fazla içerik üretilen temaların başında yapıcı ve onarıcı nitelikte haberler gelmektedir. Yaşanan maddi ve manevi kayıplar karşısında toplumun birliği, beraberliği ve dayanışmasını tesis etmeye yönelik üretilmiş olan bu tür içerikler, toplumun kolektif bütünlüğü, moral ve motivasyonunu sağlamaya yönelik derin anlam ve duygular içerebilmektedir. “Yardım için seferberlik”, “Türkiye’nin yanındayız”, “umut projesi”, “depremzedelere ücretsiz hizmet”, “yalnız değilsiniz”, “konut sözü”, “yardım çadırları geldi”, “kredi ve borçlar ertelendi” tarzında üretilmiş olan bu haberlerde sadece Türkiye’den değil dünyanın birçok ve farklı ülkesinden de uluslararası dayanışma, sürdürülebilir ve insani kalkınma amaçlı yardımların da geldiği anlaşılabilmektedir.

Selçuklu’dan Hatay’a 52 TIR yardım malzemesi gönderildi (Milliyet, 06.08.2023)

Antakya Medeniyetler Korosu, depremten sonra moral oldu (Sabah, 01.06.2024)

Dünya Türkiye’ye destek ve yardım için seferber oldu (Hürriyet, 06.02.2023)

Deprem bölgesinde gönüllere girdi (Milliyet, 06.08.2023)

Yardıma ‘engel’ yok (Milliyet, 19.02.2023)

Enkaz altındaki kızının elini bırakmayan baba: Ellerini öptüm ama hiçbir çare bulamadık (Posta, 06.02.2024)

Aliyev 6 Şubat depremlerinin 1. yılı dolayısıyla Erdoğan'a mesaj gönderdi: Her zaman Türkiye'nin yanındayız (Yeni Şafak, 06.02.2024)

Bakan Uraloğlu açıkladı! 3 bin vagonluk malzeme deprem bölgesinde (Milliyet, 15.08.2023)

Deprem bölgesinde dönüşüm tamamlanıyor! Tüm konutlar 2025'te teslim (Posta 28.10.2024)

THY: 6 Şubat-31 Mart arasındaki uçuşlar ücretsiz değiştirilebilir veya biletler iade edilebilir (Yeni Şafak, 15.02.2023)

Depremzede çocuklara umut projesi: Bir Deniz, Bin Çocuk (Sabah, 13.05.2024)

Kerem Aktürkoğlu, depremzedelere yardım için Hatay'da... (Hürriyet, 08.02.2023)

Bakan Yumaklı: “Kahramanmaraş’ta üreticilerimize 2 milyar TL’lik hibe sağladık (Sabah, 06.02.2024)

Deprem bölgesine 3.8 milyar dolarlık finansman (Posta, 10.07.2024)

Destekler ayağa kalkma gücü veriyor (Milliyet, 06.08.2023)

6 Şubat depremlerinin etkilediği Adıyaman’da kalıcı konutlar yükselmeye devam ediyor (Yeni Şafak, 20.08.2024)

Türkiye'yi yalnız bırakmadılar... AB açıkladı: Şimdiye kadarki en büyük arama-kurtarma operasyonu (Hürriyet, 09.02.2023)

Depremzede KOBİ'lere 590 milyon dolarlık finansman (Sabah, 23.02.2024)

Dursun Özbek açıkladı! Galatasaray'dan Kahramanmaraş'a kalıcı konut projesi (Milliyet, 05.08.2023)

Türk Eximbank'tan deprem bölgesine 100 milyon dolarlık kaynak (Sabah, 06.12.2023)

5 bin çadır ihtiyacı olan mahalleye 320 çadır (Sözcü, 20.02.2023)

Tamamlanan 264 köy konutunun anahtarı depremzedelere teslim edildi (Sabah, 28.12.2024)

Deprem bölgesindeki krediler 6 ay ertelendi (Milliyet, 04.08.2023)

Depremzedeler için konteyner kentte bağlama kursu açıldı (Sabah, 12.06.2024)

Rus ekipler, 160'ıncı saatte enkazdan bir kişiyi kurtardı (Hürriyet 13.02.2023)

Günlerdir konuşulan kare: Depremi duyar duymaz yorganları alıp yola düştü (Hürriyet, 12.02.2023)

Kahramanmaraş'ta 7.7'lik deprem... Cumhurbaşkanı Erdoğan: Gün 85 milyon tek yürek, tek bilek olma günüdür (Hürriyet, 06.02.2023)

Tek yürek olduk (Hürriyet, 08.02.2023)

Depremzede mükellefe faizsiz 24 taksit (Posta, 02.12.2024)

Yardımlaşma ve dayanışma içerikli haberlere bakıldığında genel itibariyle sivil ve devlet dayanışmasını sağlamaya yönelik pozitif içerikli haberlerin yapıldığı görülmüştür. Hürriyet, Milliyet, Sabah, Türkiye, Posta ve Yeni Şafak Gazetelerinde toplumsal sürdürülebilirlik ve kamu kurumları hizmetlerinin etkinliğini sağlamaya yönelik olumlu bir atmosfer oluşturulduğu söylenebilir. Yaraların sarılacağı, tek yumruk olduğu, yardımların deprem bölgesine ulaştırıldığı, barınma ve konut sorununun çözümüne ilişkin kamu ve sivil kurumların koordinasyonlu bir şekilde çalıştığı, hak sahiplerine yeni konutların teslim edileceği gibi umut aşılayıcı haberlerin diğer temalı haberlere kıyasla daha fazla ve yaygın olması da dikkat çekici olmuştur. Bu tür manşetlerle toplumun belirli bir düşünce ve iklim etrafında bir araya getirilmeye çalışıldığı, devletin ve milletin sürdürülebilirliği açısından dayanışmanın öneminde vurgu yapıldığı değerlendirilmektedir.

Bunun yanında Sözcü Gazetesinin "5 bin çadır ihtiyacı olan mahalleye 320 çadır" (Sözcü, 20.02.2023) manşetiyle olumsuz eleştiri niteliğinde haberlerin yapıldığı da görülmüştür. Haberlerin aktörlerine bakıldığında kamu kurumları, spor kulüpleri, özel ve devlet bankaları, devlet büyükleri, bakanlar, futbolcular olduğu anlaşılmaktadır. Haberlerin konusu açıklama niteliğinde olumlu içerik ve unsurlardır.

Genel olarak haberlerde dinsel, milli beraberlik söylemi, sıklıkla birleştirilirken çoğunlukla iktidara yakın ve merkez medyada (Posta, Milliyet, Hürriyet) halk halkın yanında ve tek yürek gibi ifadelerle kolektivist kültürel değerler gazeteleri ortak paydada buluşturmuştur. Dolayısıyla dinsel ve milliyetçi ideolojilerin siyasal iktidar söylemiyle; ulusal birlik ideolojisinin, toplumsal

dayanışma ideolojisiyle; muhalif halkçı söylemin ise dayanışmacı kültürel değerler kurduğu söylenebilir.

7. DEPREMİN MALİYETİ: EKONOMİK YANSIMALAR

6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleriyle ilgili en az içerik üretilen alanlardan birisinin depremin ekonomik maliyetiyle ilgili haberler olduğu görülebilmektedir. Bilindiği üzere depremler sebep oldukları yıkıcı etkileriyle konut ve beton yapılara zarar verebilmektedir. Tahrip olan konut, işyerleri ve kamu binalarının da ekonomik açıdan bir maliyeti olabilmektedir (Ayan ve Ketten, 2023). Depremin ekonomik maliyeti temalı haberlerin büyük bir kısmının Sözcü Gazetesi tarafından haber yapıldığı görülebilmektedir. Öyle ki aşağıda depremin ekonomik maliyetiyle ilgili haberlere yer verilmiştir;

Deprem sonrası 3 ayda 264 bin istihdam kaybı yaşandı (Sözcü, 26.07.2023)

AK Partili Uslu: 6 Şubat depremlerinin toplam maliyeti 120 milyar dolar (Türkiye 07.12.2023)

Deprem enerji sektöründe 11,2 milyar liralık hasara yol açtı (Sözcü, 20.03.2023)

Deprem sanayide kalifiye iş gücünü vurdu (Sözcü, 19.03.2023)

Bakan Kurum 6 Şubat depreminin mali faturasını açıkladı (Yeni Şafak, 06.07.2024)

Depremin Türkiye ekonomisi üzerindeki toplam yükü 2 trilyon TL (Sözcü, 17.03.2023)

6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleriyle ilgili ekonomik zarar ve tahribatla ilgili içeriklerin az sayıda yer aldığı anlaşılmakla birlikte bu haberlerin sorumlu arama veya hesap sorma biçiminde yapılandırıldığı değerlendirilmektedir. 6 Şubat depremlerinde 11 il ve birçok ilçede sosyal maliyet daha fazla olmasında karşın depremin sosyokültürel ve toplumsal maliyetiyle ilgili derin ve çarpıcı bir analiz, haber yapılamadığı düşünülmektedir. Depremin eğitim maliyeti, kültürel maliyeti ve çıkarılan sonuçla ilgili somut ve doyurucu nitelikte haberler yapılamadığı görülebilmektedir. Nitekim depremle yaşama, depremi tanıma ve mücadele etme stratejilerinin neler olabileceği, ekonomik kaynakların merkez ve yerel olmak üzere nasıl dağıtılabileceği konusuyla ilgili somut bir proje veya haberden bahsedilmediği anlaşılmaktadır. Oysaki depremi sosyolojik bir olgu haline getiren temel unsur, depremin insanın gündelik yaşamını nasıl etkilediği, korku, heyecan ve panik halleri ve sonuçlarının tartışılması gerektiğidir. Bu yönüyle depremin ekonomik maliyetinden öte sosyal maliyetinin daha ağır olduğu değerlendirilmektedir. Haberlerde göze çarpan unsurlar; yaşanan yıkım ve insan kaybıyla istihdam ve işgücünün kaybı, kamu ve sivil binaların maddi hasarları sebebiyle oluşan finansal sorun, depremin ekonomik yansımaları şeklinde açıklanabilir.

Depremin devasa ekonomik boyutu haberlerde yer bulurken muhafazakâr medyanın milliyetçi ekonomik dayanıklılık ideolojisi satır aralarında okunabilmektedir. Muhalif basında ise ideolojik söylemle hesap verebilirlik, işgücü kaybı ve ekonomik kayıp gözler önüne serilmiştir. İktidara yakın basın tarafından devletin gücü, yeniden kalkınma düşüncesi paylaşılabilirken muhalif basın ise halkın omuzlarına yüklenen yük ve sorumluluklara atıfta bulunmuştur. Dolayısıyla depremin ekonomik fatura haberleri ideolojik bir mücadele alanı işlevi görebilmektedir.

8. SUÇLU KİM? SORUMLULUK VE SUÇLAMA EKSENLİ HABERLER

Deprem gibi yaşanan geniş çaplı toplumsal bir olayın ardından meydana gelen can ve mal kaybına ilişkin sorulması gereken temel soruların başında sorumluluğun kim veya kimlerde olduğu gelebilmektedir. Kolukırık ve Tuna'nın (2009) deyimiyle suçlu aktörlerin eleştirisi şeklinde tabir edilen hesap sorma veya sorumlu arama temalı haberler, kızgınlık, öfke ve yitirilen can ve kaybına karşı geliştirilen bir tür tepki niteliğinde kabul edilebilir. Haberlerdeki temaların başında genellikle sağlam yapı malzemeleri kullanılmadan inşa edilmiş bina ve konutların yıkılması, yapı malzemelerinin ucuz ve kalitesiz olması, yerel yönetim ve merkezi yönetimler tarafından sistematik biçimde bir denetleme ve kontrol mekanizmasının bulunmaması, mimar, mühendis ve özellikle müteahhitlerin bina yıkımlarından sorumlu tutulması gibi içerikler olduğu dikkat çekicidir. 6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleriyle ilgili dayanışma ve yardımlaşma temelli temalardan sonra en fazla içerik üretilen alanların başında sorumluluk arama ve suçlu aktör arama temelli haberler gelmiştir. Afacan ve Afacan (2023) bu tür haber ve iletişim kanallarının açılmasının toplumsal bilinç düzeyinin yükselmesine katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Depremzedelere gönderilen yardımları evine götüren emniyet müdürünün yargılanmasına başlandı (Milliyet, 27.07.2023)

Yağmur Apartmanı 26 kişiye mezar olmuştu! Firari mühendis İstanbul'da yakalandı (Posta, 30.11.2024)

İnşaat ruhsatını nasıl verdiniz? (Posta, 20.12.2024)

Prof. Dr. Ramazan Özçelik: Yıkılan binaların büyük bölümü 1998 öncesi yapılanlar (Hürriyet, 07.02.2023)

Müteahhitler birbirlerini suçladı (Sabah, 16.05.2024)

Depremde 96 kişinin öldüğü binanın korkunç gerçeği: Asansörün altından su çıkardı (Posta, 10.02.2024)

Kahramanmaraş depremi neden bu kadar yıkıcı oldu? (Sözcü, 11.03.2023)

Vicdan yoksunları tek tek yakalandı! 6 TIR'lık gıda malzemesini çalmışlar (Hürriyet, 11.02.2023)

Yağmacılara sert müdahale (Hürriyet, 11.02.2023)

6 Şubat depreminde 96 kişiye mezar olmuştu: Müteahhid müebbet hapse çarptırıldı (Yeni Şafak, 27.09.2024)

Deprem sonrası 18 bin nüfuslu mahallede sağlam bina kalmadı (Sözcü, 10.02.2023)

6 Şubat depreminde 26 kişiyi mezar olan apartmanın mühendisi yakalandı (Sabah, 30.11.2024)

Bu boyuttaki bir afete maalesef hazır değildik' (Hürriyet, 12.02.2023)

96 kişi can verdi! Müteahhidinin başka apartmanı da ağır hasarlı çıktı (Posta, 07.01.2024)

Depremden 184 gün önce vali ve belediye başkanına böyle seslenmiş: iki büyük deprem bekleniyor, hazır değiliz...(Sözcü, 10.02.2023)

6 Şubat depremleri sonrası ilk karar: Müteahhit Demirer'e 18 yıl hapis cezası (Yeni Şafak, 22.02.2024)

42 ölü var! Sorumlu yok (Posta, 02.02.2024)**Asrın felaketi unutuldu; 2 ay sonra karot testi için müracaat eden de kalmadı (Milliyet, 24.07.2023)****Şok ! Belediyeler depreme bütçe ayırmıyor (Sabah, 31.08.2024)****Deprem fırsatçılarına şafak operasyonu (Sabah, 22.11.2024)****269 kişinin öldüğü Rönesans Rezidans iddianamesi kabul edildi! İşte istenen cezalar (Posta, 02.02.2024)**

Sorumlu aktörü suçlayıcı haberlerde Posta, Sözcü ve Milliyet Gazetelerinde ihmalkarlık, müteahhitlerin bina yapımındaki rolleri ve sorumlulukları gündeme gelirken Sabah Gazetesinde ekonomik getirim aracı olarak müteahhit ve fırsatçıların birbirlerini suçladıkları haber yapılmıştır. Bunun yanında içeriklerde depremzedelere gönderilen yardım malzemelerini çalan kişi, sorumlu olduğu düşünülen kurum ve aktörlerin polis ve yargı sürecinden geçmelerinin toplumun vicdanını ve adalet duygusunu onarabileceği önerilmiştir. Öneri niteliğinde yapılan haberlerin ise temenni ve tamamlanmamış haber olduğu söylenebilir. Şahinsoy (2017) doğal afetler sebebiyle yaşanan olumsuzluklara karşın kriz yönetimi açısından medya araçlarının yönlendirme, açıklama ve bilgilendirme, bilinç artırma ve toplumsal sürdürülebilirlik yönünden büyük öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Bu bakımdan Sabah, Milliyet, Yeni Şafak ve Posta Gazetelerinde yapılan haberlerin okuyucuyu bilgilendirme ve bilinçlendirme niteliğinde olduğu değerlendirilmektedir.

Haberler incelendiğinde yapı güvenliği bakımından denetimlerin yerine getirilmemiş olmasının yanında, depremle mücadelede bakımından yerel yönetimlerin yetersiz kaldıkları eleştirisi de göze çarpmaktadır. Hürriyet Gazetesinde ise depremden ders çıkarılmadığı ve devam edebilecek sarsıntı ve depremle karşı halen hazırlıksız bir toplum bulunduğu, binaların eski olduğuna vurgu yapılmıştır. Uzman kişi veya bilim insanlarının görüş ve tezleriyle desteklenen haberlerde temel aktörler; vali, belediye başkanı, mimar, mühendis, müteahhit ve yargı kurumlarıdır. Haberlerde göze çarpan unsurlar; müteahhitlerin, mimar ve inşaat şirketlerinin şikâyet edilmesi, resmî kurumların uygulamaları, deprem yardımları, ölümler ve sonrasındaki gündelik yaşam, yardımların yağmalanması olarak açıklanabilir.

Muhalef medyada (Sözcü) depremin yıkıcılığı, doğa olayı sebebiyle değil doğrudan adres göstermeksizin ihmaller zincirinin yönetim hatasıyla açıklanmıştır. Ayrıca sorumluluğun siyasal iktidarda bulunduğu mesajı verilmiştir. Fairclough'un (2013) söylemin hegemonya kurucu işlevine dayanan bu yaklaşım, söylem yoluyla bir kanaat, fikir oluşturma, düşünce biçimi geliştirerek algı ve anlam üretme temelinde okunabilir. İktidar yanlısı medyada ise sorumluluğun doğada, kaderde, müteahhitte, mimarda ve yapı işlerindeki kusurlarda olduğu vurgusu dikkat çekmiştir. Merkez medya (Posta, Hürriyet, Milliyet) ise deprem haberlerini toplumsal bir sorumluluk, alınması gereken bir ders ve sorumluların yargılanması söylemleriyle dengeleyici bir ideolojik işleve sahip olmuştur.

9. KURTARICI OTORİTE SÖYLEMİ: DEVLET

6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleriyle ilgili az sayıda içeriğin üretildiği temaların başında depremle gelen maddi ve manevi hasar karşısında bireylerin ve sivil yönetimin kurtarıcı olarak gördükleri devlet baba söylemi gelmektedir. Sivil ve devlet ilişkilerinin bir tür yapılandırılması, anayasal hak ve sorumluluklar bağlamında vatandaşların devletin görev ve

sorumluluklarını hatırlatması anlamını da taşıyan kurtarıcı aktör olarak devlet söylemi; Sabah, Yeni Şafak, Milliyet ve Türkiye gibi gazetelerde yer bulmuştur. Depremzedelere ve okuyuculara moral ve motivasyon sağlama amacı güden bu tarz haberlerin temel öznelere devletin kurumları ve yöneticileri olduğu söylenebilir.

Bakan Özhaseki: Kahramanmaraş'ta 112 bin 414 deprem konutu yapılacak (Milliyet, 31.07.2023)

Devlet daha ne yapsın (Sabah, 20.11.2024)

Depremzede vatandaş 'Devlet yoktu' diyenlere böyle seslendi: Devlet akrabalarımın önce yetişti (Sabah, 06.02.2024)

Devlet hem anadır, hem de babadır (Sabah, 26.03.2024)

Devlet depremzedelerin yanında! Bakan Kacır açıkladı: Destekler ile ekonomik hayat ayakta tutuldu (Sabah, 08.01.2024)

Kızılay 6 Şubat depremlerinde ailesini kaybeden küçük kıza babaannesiyile kavuşturdu (Yeni Şafak, 19.08.2023)

6 Şubat depremi sonrası MEB, yaraların sarılması için aralıksız çalışıyor (Türkiye, 27.03.2023)

Yaşanan büyük yıkım karşısında bir otoriteye sığınma ihtiyacı hisseden vatandaşlar, kimi zamanlarda devlet kurumlarının maddi ve manevi desteklerine ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu bakımdan devlet deprem bölgesinde, "devlet daha ne yapsın", "devlet ana ve babadır", "Kızılay deprem bölgesinde" içeriklerin ön planda olduğu haberlerin iktidar partisinin muhafazakar demokrat kimliğine yakın çizgide olan Sabah, Yeni Şafak ve Milliyet gibi Gazeteler tarafından üretilmiş olduğu dikkat çekmektedir. Üretilmiş haberlerin yaşanmış toplumsal bir infial karşısında toplumun sosyal barışına katkıda bulunmak ve dayanışma duygusunu güçlendirebilmek adına yapıldığı değerlendirilmektedir. Kurtarıcı gücün devlet olduğu vurgusunda haber kaynaklarının devlet organları, bakanların açıklamaları ve vatandaş beyanıyla desteklenmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Haberlerde kurtarıcı otorite olarak sivil toplum kuruluşları, enstitüler, vakıf ve dernekler, barolar ve akademik kurumların sunulmamış olması bu bağlamda düşündürücüdür. Habere konu alan unsurlar depremzedelere temel insani yardımların sunulması, kimsesiz çocuklara sosyal ve ekonomik olanaklar sağlanması, depremzedelere barınma ve konut desteği sağlanması şeklindedir.

İktidara yakın medyada depremin kaçınılmaz bir gerçek olduğu, devletin kurtarıcı rolü, lider otoritesi, karizması, birlik, toplumsal dayanışma ve fedakârlık söylemi ön planda olmuştur. Bu bağlamda bir tür meşruiyet üretimi sağlanarak depremin yıkıcılığına rağmen güven duygusu yeniden tesis edilmiştir ve devlet-vatandaş ilişkisi yeniden onarılmış, yapılandırılmıştır. Gramsci, 1997: 28) hegemonya kuramı bağlamında açıklanabilecek bu durum, kültürel ve ideolojik araçlar vasıtasıyla egemenliğin tesis edilebileceğini göstermektedir. Nitekim egemen sınıf norm ve değerleriyle duygu ve görüşlerini topluma kabul ettirebilmektedir. Halkın deprem karşısında devletin gücünü içselleştirmesi ve pratiğin medya araçlarıyla sağlanması kültürel hegemonyaya örnek verilebilir. Dolayısıyla doğal afetler siyasal bir sorumluluktan ziyade tanrısal, kaderci bir doğa olayı metaforuna dönüşmüştür. Bir doğal afet veya kriz yönetimi zamanında dayanışma, minnet ve bağlılık duygularının pekiştirilmesi bu şekilde sağlanabilmektedir. Bir çeşit devlet kurumları kendi hatalarını görünmez kılarak hegemonik bir strateji ve söylemle hayatta kalmayı sağlayan otorite, toplumsal rıza üretimiyle eleştirel aklı sessizleştirilmiştir.

10. SONUÇ

Bu araştırmada 6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleriyle ilgili temalar; dramatik haberler, kurtarıcı otorite söylemi, sorumluluk ve suçlama eksenli haberler, depremin ekonomik yansımaları ve dayanışma ve yardımlaşma temaları haberler şeklinde analiz edilmiştir. Genel olarak 6 Şubat 2023 Hatay ve Kahramanmaraş Depremleriyle ilgili üretilen içeriklerin aktörleri, haber kaynakları ve haber konuları birbirinden farklılık arz ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Dramatik haberlerde okuyucunun ilgisini uyandırabilmek adına farklı metaforlardan yararlanılarak toplumsal gerçekliğin sunulduğu görülmüştür. Mucize, deprem mezarlığı, şok oldum, parça parça yıkıldı, sevinç gözyaşları gibi romantik ifadelerde depremzede aktörler, depremden etkilenenler temel özne olarak dikkat çekmişlerdir. Posta, Milliyet, Sözcü, Hürriyet, Sabah ve Türkiye Gazetelerinde depremle yaşanan yıkım karşısında insanların durumu dramatize edilmiş ve bilgilendirme niteliğinde haber yapılmıştır.

Dayanışma ve yardımlaşmanın haberler üzerinden sunumunun yapıldığı içeriklerde, Posta, Sabah, Milliyet, Türkiye ve Yeni Şafak Gazetelerinde olumlu bir atmosfer oluşturulurken Sözcü Gazetesinde yardım çadırlarının eksikliğinden bahsedilerek iktidar partisine olumsuz eleştiri getirilmiştir. Habere konu olan içerikler, konut sorununun çözümü, hibe destekleri, depremzede esnafın kredi borçlarının ertelenmesi, yurt dışı ve yurt içi temel gıda ve insani yardımların sağlanması, özel ve kamu bankalarınca bölgeye hibe destekleri verilmesi şeklindedir. Açıklama ve bilgilendirme niteliğinde sunulan bu haberlerde haber kaynakları ise sivil ve devlet organları, devlet yöneticilerinin açıklamaları, spor yöneticileri ve futbolcuların beyanları, uluslararası kuruluşlar olarak ifade edilebilir. Toplumsal dayanışma ve motivasyon sağlama amaçlı bu tarz içeriklerin toplumsal birlik ve sürdürülebilirlik açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Kurtarıcı imge olarak devlet söyleminin arkasında ise birey-devlet ilişkisi temelinde vatandaşların devletin görev ve yetkilerini anımsatmaları yer almaktadır. Vatandaşların sığınabilecekleri güç olarak devleti görmeleri, yaşanan çaresizlik karşısında bir tür savunma mekanizması olarak okunabilir. Bu tür haberlerin iktidar partisine yakın medya organları olan Sabah, Yeni Şafak ve Milliyet gibi Gazeteler tarafından üretilmiş olduğu dikkat çekmektedir. Bu temalı haberlerde haberin kaynağı bakan ve devlet büyüklerinin açıklamaları olduğu anlaşılmaktadır. Kurtarıcı imge olarak sivil toplum kuruluşları, üniversite, uluslararası yardım kuruluşları, enstitü ve vakıflardan bahsedilmemesi düşündürücüdür.

Vatandaşın bilinçlendirmeye yönelik sorgulayıcı haberlerde ise kimi zaman suçlama olgusu ağır basmaktadır. Posta, Sabah, Sözcü, Yeni Şafak, Milliyet ve Hürriyet gibi gazetelerin tamamında yıkılan binalarla ilgili yapı malzemelerinin güvenilirliği, müteahhitler, bina yapımında sorumlu mühendis ve mimarlar ön planda tutulmuştur. Haberin aktörleri, bilim insanları, yargı, emniyet kurumları, gerekli denetim ve kontrolü sağlamayan kurumlar, yerel yönetimler ve müteahhitler olmuştur. Depremin maliyeti temalı haberlerde ise depremin yıkıcı etkisi sebebiyle işgücü kaybı, maddi kayıplar, kamu kurum ve kuruluşlarına ait yerleşke ve binalar sebebiyle oluşan finansal maliyet ön planda yer almıştır. Olumsuz eleştiri niteliğinde bazı haberlerin Sözcü Gazetesi tarafından üretildiği anlaşılmıştır. Depremin finansal maliyetine karşın sosyal ve kültürel maliyetine ilişkin haberlerin yapılmamış olması da dikkat çekici olmuştur. Netice itibarıyla depremin etkileri ve sonuçlarının sosyolojik bağlamda insan yaşamı ve psikolojisi, gündelik yaşam üzerinde derin izleri bulunmaktadır. Bu çalışmayla 6 Şubat depremleri üzerinden deprem olgusunun medyada farklı karakteristikleri, etki ve sonuçlarının tartışıldığı anlaşılmıştır.

Maraş ve Hatay depremleri üzerinden iktidar ve ideoloji ilişkileri görünür kılınmıştır. İktidar yanlısı gazeteler (Yeni Şafak, Sabah, Türkiye) depremin sorumluluğunu doğa ve kader kavramları üzerinden sunabilirken devletin sorumluluğu görünmez kılınarak toplumsal rıza güçlendirilebilmektedir. Kurtarıcı ve hayatta kalmayı sağlayan otorite olarak devlet otoritesi kriz

zamanlarında toplumsal meşruiyeti pekiştirebilmektedir. Muhalif basın (Sözcü) ise siyasal ve yönetsel ihmaller zincirini ön plana çıkarmıştır. Medya temsili, hegemonya ve ideolojik işlevler bağlamında kriz yönetiminin temel araçlarından birisidir.

Kurtarıcı güç olarak söylem iktidar yanlısı gazetelerde vurgulu, açık ve net şekilde görülebilirken merkez ve muhalif basında kısmen paylaşılmakta ve eleştirel bir zeminde sunulmaktadır. İktidar yanlısı medyada suçlamalar, sorumluluk ve ihmaller, kader, müteahhit, mimar, mühendis ve yapı işlerinden sorumlu kimseler olarak sunulmuştur. Muhalif gazetede ise doğrudan belirtmeksizin siyasal yönetimin ihmal ve hatalarının olduğu okuyucuyla paylaşılmıştır. Merkez medyada (Posta, Hürriyet, Milliyet) ise dengeli bir yaklaşım izlenerek toplumsal ve sistematik bir bilinçten bahsedilmiştir.

KAYNAKLAR

Afacan, E., ve Afacan, M. I. (2023). Türk Spor Gazetelerinde Deprem Algısı: 2023 Kahramanmaraş Depremi Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(2), 844-860. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1265541>

Alaeddinoğlu, F., Sargın, S., ve Okudum, R. (2016). 2011 Van Depremi ve Kentsel Nüfusta Mekânsal Farklılaşmalar. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (39), 133-149.

Altun, F. (2016). Afetlerde psikososyal hizmetler: Marmara ve Van depremleri karşılaştırmalı analizi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(8-9), 183-197.

Anar, Ü. İ. E. (2021). Sosyal Medya Ortamında Yer Alan Afet Haberlerinde Etkileşim; İzmir Depremi Örneği. Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 11(3), 1129-1147.

Argın, Y. (2023). Doğal afetlerde sosyal medya kullanımı: 2023 Kahramanmaraş depremi özelinde Twitter örneği. İnsanat Sanat Tasarım ve Mimarlık Araştırmaları Dergisi, 3(1), 140-165.

Arıkan, B., ve Gökmen, G. P. (2016). Kentsel mekânın fiziksel katmanları, konut dokusunun oluşumu ve Feneryolu Mahallesi'nin "risk" li dönüşümü. İdealkent, 7(20), 966-998.

Arslan, M. (2023). Okul müdürlerinin 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi sonrası okullarda karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri. International Journal of Social Humanities Sciences Research, 10(97), 1550-1559.

Ayan, V. M., ve Keten, E. T. (2023). Medyanın Yapısal Sorunları Bağlamında Afet Haberciliği: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Deprem Haberlerinin Gazetelerde Çerçevesi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 2(2), 116-132.

Aytekin, O. (2012). 2011 Van depreminin yöresindeki kültür varlıklarına olan etkisi üzerine bir değerlendirme. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1(1), 1081-1090.

Ballice, G., Güler Nakıp, G., ve Paykoç Özçelik, E. (2022). İzmir Apartmanları: Cumhuriyet'ten 2000' li Yıllara Dönüşümün İzleri. Ege Mimarlık, 4(116), 10-23.

Barrientos, S. E., ve Ward, S. N. (1990). The 1960 Chile earthquake: inversion for slip distribution from surface deformation. Geophysical Journal International, 103(3), 589-598.

Bayraktutan, Y., Akbulut, F., ve Özbilgin, M. (2016). Mekânsal Ayrışma: İktisadi Dinamikleri ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. Journal of International Social Research, 9(43).1669-1682.

Boykoff, M.T. ve Boykoff J.M. (2004). Balance as bias: Global warming and the US prestige press. Global Environmental Change Part A, 14 (2), 125-136.

- Demir, E., ve Yıldırım, M. N. O. (2023). Ukraynalı Mülteci ve Sığınmacıların Türk Medyasında Görünümü ve Temsili. *İçtimaiyat*, 110-127.
- Demir, S. T. (2023). Afet Medyası ve Medya Afeti: 6 Şubat Kahramanmaraş Depreminin Anımsattıkları. *TRT Akademi*, 8(18), 709-716.
- Duruel, M. (2023). Afetlerde göçmen olmak: 6 Şubat depremi Hatay örneği. *Mukaddime*, 14(2), 227-255.
- Erdoğan, B. (2023). Depremin sosyolojisi: 6 Şubat felaketinin toplumsal ve kültürel boyutları. *TRT Akademi*, 8(18), 718-725.
- Erdoğan, İ. (2006). Türkiye'de ulusal ve yerel gazetelerin habercilik anlayışları: Deprem haberlerinin karşılaştırmalı analizi. *Selçuk İletişim*, 4(3), 51-64.
- Fairclough, N. (2013). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Routledge.
- Genç, F. (2008). Kriz iletişimi: Marmara depremi örneği. *Selçuk İletişim*, 5(3), 161-175.
- Ghassabi, F., ve Zare-Farashbandi, F. (2015). The role of media in crisis management: A case study of Azarbayejan earthquake. *International Journal of Health System and Disaster Management*, 3(2), 95-102.
- Giyik, C. (2024). 6 Şubat 2023 Depremi Sonrası Geçici Barınma Uygulamaları: Gaziantep Nurdağı Örneği. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 10(1), 113-124.
- Göközkut, B., ve Somuncu, M. (2019). Ankara'da Yeni Mamak Kentsel Dönüşüm Projesi ölçeğinde dönüşen mekânlar, değişen gündelik hayat pratikleri. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 105-124.
- Gramsci, A. (1997). *Hapishane defterleri* (Çev. Adnan Cemgil) (İstanbul: Belge Yayınları).
- Gunbayi, I. (2020b). Knowledge-constitutive interests and social paradigms in guiding mixed methods research (MMR). *Journal of Mixed Methods Studies*, 1(1), 44-56.
- Harada, N., Shigemura, J., Tanichi, M., Kawaida, K., Takahashi, S., ve Yasukata, F. (2015). Mental health and psychological impacts from the 2011 Great East Japan Earthquake Disaster: a systematic literature review. *Disaster and military medicine*, 1, 1-12.
- Kolukırmık, S., ve Tuna, M. (2009). Türk medyasında deprem algısı: Marmara depremi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 286-298.
- Kreps, G. A. (1984). Sociological inquiry and disaster research. *Annual review of sociology*, 309-330.
- Kress, G. (1990). Critical discourse analysis. *Annual review of applied linguistics*, 11, 84-99.
- Leitch, A.M. ve Bohensky, E. L. (2014). Return to a new formal: Discourses of resilience to natural disasters in Australian newspapers 2006-2010. *Global environmental Change*, 26, 14-26.
- Nayar, P.K. (2012). Disaster Communications: Media, Crisis and Representation. *Journal of Creative Communications*, 7(1-2), 1-3.
- Sabuncuoğlu, O., Çevikasan, A., ve Berkem, M. (2003). Marmara depreminden etkilenen iki ayrı bölgede ergenlerde depresyon, kaygı ve davranış. *Klinik Psikiyatri*, 6, 189-197.
- Sakarya, D., ve Güneş, C. (2013). Van depremi sonrasında travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi. *Kriz Dergisi*, 21(1), 25-32.
- Soydan, E., ve Alpaslan, N. (2014). Medyanın Doğal Afetlerdeki İşlevi. *İstanbul Journal of Social Sciences* (2014) Summer, 7, 53-64.

- Suvat, O. D. M. Z. Y., ve Erdoğan, P. R. (2024). Deprem ve göç: 2011 Van depremi örneği. *Social Sciences Studies Journal (SSSJurnal)*, 3(10), 1426-1444.
- Şahin, B. H., ve Gürcan, A. D. (2021). 1923 Yılından Günümüze Apartman Tipi Konutlardaki Yatak Odası Gelişimi: Konya Örneği. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9(5), 1909-1926.
- Şahin, D., ve Demirbilek, E. Z. (2023). Doğal afet ve kriz yönetiminde sosyal medyanın etkisi: Kahramanmaraş merkezli deprem felaketi üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 322-333.
- Şahinsoy, K. (2017). Kriz Yönetimi Açısından Geleneksel ve Sosyal Medya. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 9(4), 1-19.
- Şipal, Y. Z. (6). 6 Şubat 2023 Depreminin Afet Yönetim ve Deprem Lojistiği Açısından Değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 821-825.
- Van Dijk, Teun A. (2009). *Society and Discourse: How Social Contexts Influence Text and Talk*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vevea, N. N., Littlefield, R. S., Fudge, J., Weber, A. J. (2011). Portrayals of dominance Local newspaper coverage of a natural disaster. *Visual Communication Quarterly*, 18(2), 84-99.
- Vural, A. M., Taşkiran, H. B., Türkoğlu, S., Sarı, M., Maral, T., Keskin, R. K., ... ve Ağca, M. E. (2022). Risk İletişimi Bağlamında Deprem Haberlerinin Çerçeveselmesi: Radyo ve Televizyonda Depremin Temsili. *Intermedia International E-journal*, 9(17), 170-191.
- Yazıcıoğlu, M. N., ve Aktel, M. (2024). 1999 Marmara Depremi'nin Türk Kriz Yönetimine Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 15(44), 1476-1492.
- Zarqa, A. (2013). Media myths and realities in natural disasters. *European Journal of Business and Social Science*, 2(1), 125-133.